

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sectio Prima. Qvod sit Metaphysicæ obiectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

cognitione versetur. Hinc rursus, *naturalis Theologia* vocatur ex lib. 6. Metaphysicæ cap. 1. & lib. 11. ca. 6. quoniam de Deo ac diuinis rebus sermonem habet, quantum ex naturali lumine habere potest: ex quo etiam *Metaphysica* nominata est, quod nomen non tam ab Aristotele, quam ab eius interpretibus habuit: sumptum vero est ex inscriptione, quam Aristoteles suis Metaphysicæ libris præscripsit, videlicet: *Τῶν ὑπερῶν τὰ φυσικά*, id est, de his rebus, quæ scientias seu res naturales consequuntur. Abstrahit enim hæc scientia à sensibilibus, seu materialibus rebus (quæ Physicæ dicuntur, quoniam in eis naturalis Philosophia versatur) & res diuinas & à materia separatas, & communes rationes entis, quæ absque materia existere possunt, contemplatur: & ideo *Metaphysica* dicta est, quasi post Physicam, seu ultra Physicam constituta: post (inquam) non dignitate, aut naturæ ordine: sed acquisitionis, generationis, seu inuentionis: vel, si ex parte obiecti illud intelligamus, res de quibus hæc scientia tractat, dicuntur esse post Physicam seu naturalia entia, quia eorum ordinem superant, & in altiori rerum gradu constitutæ sunt. Ex quo tandem appellata est hæc scientia, aliârum *principes & domus*, 6. Metaphysicæ cap. 1. & lib. 11. cap. 6. quod dignitatē antecellat, & omnium principia aliquo modo stabiliat & confirmet. Hæc autem vniuersa nomina ex obiecto, seu materia circa quam hæc doctrina versatur, sumpta sunt, ut ex eorum rationibus & interpretationibus facile constare potest. Solent enim à sapientibus unicuique rei nomina imponi, spectata prius cuiusque natura & dignitate, ut Plato in Cratilo docuit, vniuscuiusque autem scientiæ natura & dignitas ex obiecto potissimum pendet, & ideo primum omnium inquirendum nobis est huius doctrinæ obiectum, seu subiectum, quo cognito, constabit facile, quæ sint huius scientiæ munera, quæ necessitas vel vtilitas, & quanta dignitas.

SECTIO I.

Quod sit Metaphysicæ Obiectum.

Variæ sunt de hac re sententiæ, quæ sigillatim ac breuiter sunt annotandæ & examinandæ, ut intelligamus exactè, de quibus rebus in discursu huius doctrinæ nobis disserendum sit, ita ut neque illius fines transgrediamur, neque aliquid intra eos contentum relinquamus intactum.

Prima & secunda opiniones exponuntur.

- II. **P**rima igitur sententiæ est, ens abstractissimè sumptum, quatenus sub se complectitur non solum vniuersa entia realia tam per se, quam per accidens, sed etiam rationis entia, esse obiectum adæquatum huius scientiæ. Quæ opinio suaderetur primò, quia ens sic sumptum potest esse obiectum adæquatum alicuius scientiæ: ergo maximè huius, quæ est omnium abstractissima. Antecedens patet, tum quia ens in tota illa amplitudine intellectui obijcitur: ergo & potest obijci vni scientiæ, est enim eadem ratio: tum etiam, quia hæc scientia de omnibus illis disserit, nempe de entibus rationis, & realibus: & de entibus per se & per accidens: ergo, si propter illam causam continentur sub obiecto intellectus, propter similem contineri debent sub obiecto adæquato huius scientiæ: ergo ens prout obijcitur huic scientiæ, sumi debet sub ea abstractione & latitudine, qua hæc omnia directè comprehendat: & eodem modo sumenda erunt communia attributa, de quibus hæc scientia tractat, qualia sunt vnitatis, multitudinis, veritatis, & similia. Vnde argumentor secundò, quia ad perfectionem & amplitudinem huius scientiæ pertinet, ut

hæc omnia separet ac distinguat, & de vniuersis doceat, quicquid certa cognitione de his sciri potest: nam hoc maximè pertinet ad rationem sapientiæ: ergo hæc omnia entia secundum communes rationes suas directè continentur sub obiecto adæquato huius scientiæ. Tertiò, nam, si quid impediret quominus ens sic sumptum posset esse obiectum, maximè quia non est vniuersum: sed hoc non refert, satis enim est quod sit analogum alias nec commune esse posset accidentibus realibus, & substantiis creatis, ac increatis; ens autem quatenus analogum est, etiam rationis entia complectitur, ut ex 4. Metaphysicæ text. 2. sumi potest: vbi Aristoteles priuationes, negationes, seu non entia subiicit analogiæ entis, quatenus intelligibilia sunt: ergo ens sic analogum esse potest adæquatum obiectum huius scientiæ, eò vel maximè quod omnia illa comprehenduntur sub abstractione adæquata huius scientiæ, quæ est ab omni materia sensibili & intelligibili: nam omnes illæ rationes entium possunt absque huiusmodi materia reperiri. Tandem in ipsismet proprietatibus, quæ de ente in communi demonstrantur in hac scientia, ita includuntur entia rationis, ut sine his illæ intelligi non possint, ut postea videbimus: ergo necesse est, ut hæc scientia de illis disputet.

Nec satis est si quis dicat, differere quidem hanc scientiam de his entibus, non tamen per se & ex instituto ut de obiecto, sed obiter, & dum aliud agit, vel ad minus explicanda sua obiecta, vel quia horum cognitio facile comparatur ex obiecti cognitione: hoc (inquam) satis non est, quia rationes factæ plus probare videntur: alioqui idem posset dici de accidentibus, imò & de substantiis creatis. Præsertim quia huiusmodi entia rationis & similia, sunt per se scibilia, multaque de illis naturaliter cognoscuntur & demonstrantur: nulla est autem alia scientia, ad quam hoc per se pertineat. Licet enim nonnulli hoc tribuant Dialecticæ, tamen neque in vniuersum dici hoc potest de omnibus entibus rationis, sed ad summum de quibusdam respectibus qui consequuntur operationes intellectus, nec de eis per se inquit Dialecticus, quomodo rationem entis & proprietates eius participant, sed solum obiter ea attingit, quantum ad explicandas conceptiones intellectus, & denominationes ab eis prouenientes necessarium est.

Secunda opinio esse potest, obiectum huius scientiæ esse ens reale in tota sua latitudine, ita ut directè non comprehendat entia rationis, quia entitatem & realitatem non habent, complectatur verò non solum entia per se, sed etiam entia per accidens, quia etiam hæc realia sunt, verèque participant rationem entis & passionem eius: & de his vrgentius procedunt rationes factæ in confirmationem superioris opinionis. Et potest confirmari, quia aliquæ scientiæ particulares habent entia per accidens pro obiectis: sed obiectum huius scientiæ directè complectitur omnia obiecta particularium scientiarum, ergo.

Refutantur duæ primæ opiniones.

Hæc verò duæ opiniones manifestè repugnant Aristoteli 6. Metaphysicæ. Nam in primis, quod ad entia per accidens attinet, quatenus talia sunt, sub scientiam cadere non possunt, ut ibidem Aristoteles probat text. 4. appellatur enim hic ens per accidens, non in ratione effectus, sed in ratione entis, id est, non quod ex accidente seu contingentè, & præter intentionem agentis efficitur, sed quod in se verè vnum non est, sed quoddam aggregatum ex multis: de qua distinctione dicemus plura inferius agentes de vnitatis. Cum ergo hoc ens per accidens non sit vnum, sed aggregatio multorum, nec definitionem propriam habere potest, nec passiones reales, quæ de illo

IV.

illo demonstrantur, & ideo sub scientiam non cadit. Quod si tale ens consideretur, quatenus aliquo modo vnum est, eiusque unitas aliquo modo est in re, iam non consideratur tale ens, ut omnino per accidens, sed ut aliquo modo comprehensum sub latitudine entis per se, quamuis fortasse in illa imperfectum aliquem gradum teneat; sunt enim varij modi entis per se, & per accidens, ut suo loco declarabimus, de unitate tractantes. Propterea enim dixi, sermonem esse de ente per accidens, quatenus tale est: nam illud, ut sic non est ens, sed entia, & ideo directe non comprehenditur sub obiecto vnius scientiæ, sed plurium, ad quas pertinere possunt entia per se, ex quibus tale ens per accidens constat, ut D. Thom. notavit dicto lib. 6. Metaph. lect. 4. Si autem illa unitas non sit in re, sed tantum in apprehensione vel conceptione, tale ens ut sic, non vere dicitur reale: unde eadem erit de illo ratio, quæ de cæteris entibus rationis. Hæc autem excluduntur à consideratione directæ huius scientiæ ab eodem Aristot. libro 6. Metaphysic. in fine, ut ibidem omnes interpretes notantur. Et ratio est, quia talia neque vere sunt entia, sed fere nomine tantum, neque cum entibus realibus conveniunt in eodem conceptu entis, sed solum per quandam imperfectam analogiam proportionalitatis, ut infra videbimus: obiectum autem adæquatum scientiæ requirit unitatem aliquam obiectivam.

V.

Vnde non refert, quod aliquando Aristoteles analogiam entis declaraverit, prout se extendit ad hæc entia, quia ibi non assignabat huius scientiæ obiectum, sed explicabat vocis significationem ad æquiuocationem tollendam. Postea verò in proprio loco docuit, ens non esse obiectum secundum totam illam analogiam, quæ magis in unitate vocis, quam obiecti consistit. Et propter hoc etiam non est similis ratio de accidentibus realibus: nam illa reuera sunt entia, & sub unitate conceptus obiectivi entis aliquo modo comprehenduntur, ut postea videbimus. Neque necesse est omnia, quæ aliquo modo considerantur in scientia, directe contineri sub adæquato obiecto eius, nam multa considerantur obiter per quandam analogiam, seu reductionem, vel ut eorum cognitione obiectum ipsum magis illustratur, vel quia, cognito obiecto, per analogiam ad illud cætera cognoscuntur, & fortasse aliter cognosci non possunt. Item proprietates subiecti, quæ de ipso demonstrantur, non est necesse directe contineri sub ipso obiecto, saltem secundum omnia quæ includunt. Sic igitur, quamvis hæc scientia multa consideret de entibus rationis, nihilominus merito excluduntur ab obiecto per se & directe intento (nisi quis velit de nomine contendere) propter utramque causam dictam. Nam in primis entia rationis considerantur aliquo modo in hac scientia, non tamen per se, sed propter quandam proportionalitatem, quam habent cum entibus realibus, & ut ab eis distinguantur, & ut melius & clarius concipiatur, quid habeat in entibus entitatem & realitatem, quid verò non habeat, nisi solam speciem eius. Vnde (ut sic dicam) magis considerantur hæc rationis entia, ut cognoscantur non esse entia, quam ut eorum scientia vel cognitio acquiratur. Deinde considerantur ad declarandas proprietates entis realis, & obiecti huius scientiæ, quæ à nobis non satis concipiuntur & explicantur, nisi per huiusmodi entia rationis: ita enim agit hæc scientia aliquo modo de genere & specie ad explicandas rerum vires, & sic de alijs, ut sumitur ex 4. Metaph. cap. 1. & 2. & ex libro 6. & 7. ex discursuque materiæ id magis constabit. Deinde sæpe tractatur de his entibus ratione alius realis fundamenti, quod habent in rebus, vel certe, quia fundamentum ipsum non potest satis cognosci, neque eius realitas à nobis declarari, nisi prius explicemus, quænam denominationes rationis ibi misceantur.

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

Argumenta igitur præcedentium opinionum probant quidem, huiusmodi entia considerari in hac scientia, non verò, quod sint partes directæ eorum sub obiecto eius. Imò, ut ego existimo, ad nullam scientiam per se & primario pertinent, quia, cum non sint entia, sed potius defectus entium, non sunt per se scibilia, sed quatenus deficiunt à vera ratione entium, quæ per se consideratur, vel quatenus aliquo modo illam comitari videntur. Priori modo agit Philosophus de cœcitate, & de tenebris, ac vacuo, quatenus sunt defectus privationesque visus, lucis, ac realis loci. Posteriori modo tractant multi de relationibus seu denominationibus rationis. Dialecticus in quantum ad illum pertinet dirigere & ordinare reales conceptus mentis, à quibus denominationes rationis sumuntur, & in quibus hæc relationes rationis fundantur: à Philosopho verò etiā considerantur, vel considerari possunt, quatenus ipse & per se propriè speculatur operationes intellectus, non solum directas, sed etiam reflexas, & obiecta earum. In hac verò scientia considerantur ob rationes iam dictas.

Tertia opinio exponitur.

Prætermisssis ergo his sententijs, quæ nimium amplificabant huius scientiæ obiectum, sunt plures aliæ, quæ nimium illud coarctant. Tertia itaque opinio, & per extremum opposita, solum supremum ens reale (Deum videlicet) facit obiectum huius scientiæ adæquatum. Hanc opinionem refert Albertus in principio Metaphysicæ ex Alpharabio, libro de divisione scientiarum, potestque tribui Auerroï 1. Physicorum, comment. ultimo: reprehendit enim Avicennam, eo quod dixerit, ad primum Philosophum pertinere demonstrare primum principium esse: at (objicit Auerroës) nulla scientia demonstrat suum subiectum esse: Deus autem seu primum principium est obiectum totius Philosophiæ. Aristoteles etiam libro 1. Metaphysicæ, in principio ait, hanc scientiam contemplari primam rerum causam, & ideo esse maximè Divinam, quare ut vidimus, Theologiam illam appellat: Theologia autem nihil aliud est, quam scientia de Deo: erit ergo Deus huius scientiæ obiectum: nam ex obiecto accipit scientia suam dignitatem & præstantiam, eaque attributa vel nomina quibus talis dignitas indicatur: sed præstantissimum obiectum est Deus: ergo hoc debet esse obiectum præstantissimæ ac dignissimæ scientiæ.

Neque satisfaciet, qui respondeat, Deum esse præcipuum huius scientiæ obiectum, idque satis esse ad illam scientiæ dignitatem & appellationem, licet obiectum adæquatum non sit. Contra hoc enim virgetur argumentum. Primum, quia nobilius & excellentius est habere Deum pro obiecto adæquato, quam solum pro principali: est autem hæc scientia nobilissima omnium, quæ possunt naturali intellectus lumine acquiri: ergo Deus est adæquatum obiectum eius. Primum antecedens probatur, quia Deus secundum propriam rationem quid nobilius est, quam esse possit quælibet ratio communis Deo & creaturis, ut per se constat, quia Deus secundum propriam rationem est ens infinitè perfectum: omnis autem alia ratio abstractior, ex se non dicit, neque requirit infinitam perfectionem: sed illa scientia quæ habet pro obiecto adæquato Deum, immediatè & per se primo tendit in ipsum secundum propriam rationem eius: illa verò scientia, quæ solum respicit Deum ut principale obiectum, ad summum potest per se primo versari circa aliquam rationem entis communem Deo & creaturis: ergo illa prior scientia erit longè nobilior: quia nobilitas scientiæ sumitur ex illo obiecto, in quod per se primo tendit. Quod et-

VI.

Solummodo
fundamentum
præcedentium
opinionum.

VII.

VIII.

Occurrunt
obiectiones.

iam potest exemplis declarari & confirmari, quia diuinus intellectus nobilissimus omnium est, & ideo solum Deum habet pro adequato obiecto, nihilque aliud attingit, nisi in quantum in ipso Deo, seu per ipsum manifestatur. Similiter visio beata nobilior est, habens Deum pro adequato obiecto, quam si immediatè attingeret Deum, & aliquid aliud sub aliqua ratione communi. Et denique propter hanc causam Theologia supernaturalis censetur habere pro adequato obiecto solum Deum ut supernaturaliter reuelatum: ergo eadem ratione Deus, ut naturali lumine intellectus nostri cognoscibilis, erit adequatum obiectum huius naturalis Theologiae. Quin potius argumentari possumus, Deum non posse esse principale obiectum huius scientiae, si non est adequatum, quia Deus & creatura non possunt conuenire sub aliqua communi ratione obiecti scibilis: ergo, vel Deus dicendus est adequatum obiectum huius scientiae, vel omnino excludendus ab obiecto illius. Antecedens patet primo, quia Deus est obiectum intelligibile longe altius rationis & eminentioris, quam sit omne obiectum creatum, magisque distat Deus ab obiecto quouis creato, in abstractione & immaterialitate, quam distent omnia entia creata secundum proprias rationes suas: sed non possunt omnia obiecta creata conuenire secundum proprias rationes sub vno adequato obiecto huius scientiae: ergo multo minus poterunt conuenire Deus & alia entia creata. Deinde, quia commune obiectum est prius naturae ipsi quae sub ipso continentur, quia est superius ipsis, & cum eis non conuertitur subsistendi consequentia: sed nihil potest esse prius naturae Deo: ergo non potest esse obiectum principale contentum sub aliquo communi: erit ergo adequatum.

IX. *Solutio obiectio.* Quod si obijcias, scientiam hanc non de solo Deo, sed de multis alijs rebus differere: Respondent, alia non tractari in hac scientia per se, seu propter se, sed quatenus ad Dei cognitionem conferre possunt. Et ita Aristoteles in 12. lib. Metaphysicae concludit scientiam de Deo, omnia verò quae in superioribus libris tradit, ad illum vltimum tanquam ad conclusionem praecipue intentam referuntur. Vnde D. Th. 1.2. q. 56. art. 2. & Caietanus ibi, dicunt, hanc scientiam versari circa id quod est vltimū respectu totius cognitionis, & iudicare de omnibus principiis per resolutionem ad primas causas, quod Caietanus interpretatur de prima, seu altissima causa, quae eminenter continet primas rationes cauandae, quae & vniuersales sunt, & ad perfectionem simpliciter pertinent, ut sunt finis, efficiens, exemplar: nam materia & forma vniuersales non sunt, & imperfectionem includunt.

Reiicitur tertia opinio.

X. *N*ihilominus haec sententia probanda non est, repugnat enim Aristoteli, & reliquis fere Philosophis, & interpretibus eius, ut videbimus: repugnat etiam ipsi (ut sic dicam) experientiae, & doctrinae, quae in hac scientia tradi solet, & ad eius perfectionem & complementum necessaria censetur: nam in ea multa continentur & docentur, quae per se sunt necessaria ad alias res cognoscendas praeter Deum, & ad perfectionem intellectus humani, quatenus in huiusmodi rebus, vel in rationibus ac principiis communibus cognoscendis versari potest, & ad Deum cognoscendum, vel nihil, vel parum conducunt, neque ex modo aut ratione talis scientiae ad hoc referuntur, quicquid sit de intentione scientis. Ratio denique a priori est, quia haec scientia, cum discursu naturali procedat, non attingit Deum prout in se est, sed quantum ex creaturis manifestari potest lumine naturali intellectus humani, & ideo nulla esse potest scientia naturalis, quae

ipsum attingat, & respiciat, ut adequatum obiectum, quia ratio, sub qua attingitur, semper communis est alijs rebus creatis. Vnde constat rectè dictum esse, tractando fundamentum superioris sententiae, Deum contineri sub obiecto huius scientiae ut primum ac praecipuum obiectum, non tamen ut adequatum.

Ad instantias verò seu replicas respondetur. Ad primam quidem fatemur esse magnam excellentiam scientiae, habere Deum pro obiecto, in quod solum per se ac primario tēdat, & per illud in reliqua; dicimus tamen, hanc perfectionem superare naturales vires ingenij humani, & scientiae quae per illas acquiri potest: & ideo, quamuis haec scientia sit nobilissima intra suum ordinem, non propterea illi tribuenda est tanta perfectio. Neque in hoc est comparanda cum intellectu diuino, ac visione beata, imò nec cum Theologia supernaturali, quae sub altiori lumine, & ex altioribus principiis procedit. Quamquam nec de supernaturali Theologia cōter, solum Deum esse obiectum adequatum illius: multi enim censent, non Deum, sed ens reuelatum, esse obiectum adequatum illius doctrinae: quia diuina reuelatio, quae est ratio formalis sub qua, illius obiecti, aequè cadere potest in Deum & res alias, quod attinet ad vim & rationem cognoscendi, quamvis in ratione finis, & in excellentia rei reuelatae Deus omnia superet, & ideo dici solet vel principale obiectum, vel simpliciter obiectum, practice & in ordine ad mores res considerando. Sed de hoc alias.

Ad vltimum respondetur, non repugnare, Deum ut cognitum per creaturas, conuenire cum illis in aliqua ratione communi obiecti: nam, licet in suo esse, & secundum se magis distet à creatura qualibet, quam ipsa inter se, tamen secundum ea, quae de ipso manifestari possunt scientia naturali, & iuxta rationem & modum quo manifestari possunt ex creaturis maior proportio & conuenientia inueniri potest inter Deum & creaturas, quam inter aliquas creaturas inter se. Neque ad huiusmodi obiectum adequatum constituendum, quod Deum sub se comprehendat, necesse est dari aliquod, vel aliquam rationem entis, quae sit prior naturae Deo, sed satis est ut detur secundum abstractionem vel considerationem intellectus, quod non repugnat, ut infra ostendimus, tractando de conceptu entis. Sicut enim intelligi potest conuenientia aliqua vel similitudo imperfecta inter Deum & creaturas in ratione entis, substantiae, vel spiritus, ita possunt dari aliqui conceptus secundum rationem priores Deo in vniuersalitate praedicationis: haec autem non est prioritas naturae, nec ratione causalitatis, ut per se constat, nec ratione independentiae seu prioritatis in subsistendo: nam omnis ratio, quantumvis abstrahatur communis Deo, & creaturis, ita comparatur ad Deum, ut existere nō possit in rerum natura, nisi in ipso Deo, vel dependenter à Deo, & ideo non potest esse prior natura ipsomet Deo.

Refutatur quarta opinio.

*A*tque ex dictis contra praecedentem sententiam facile excluduntur duae aliae parum certe probabiles. Quarta ergo opinio sit, substantiam, aut ens immateriale, prout in se includit solum Deum & intelligentias, esse adequatum obiectum huius scientiae. Quae opinio solet tribui Commentatori 1. Physic. comment. vltim. Sed ibi solum dicit, intelligentias per se pertinere ad obiectum huius scientiae, non vero esse adequatum obiectum. Potest autem haec opinio suaderi ex discursu seu partitione scientiarum: omnis enim scientia rationalibus, quae potius sunt artes quadam, & de vocibus seu conceptibus tractant, & scientiis Mathematicis, quae non agunt de substantia, sed de sola quantitate; inter

XI.

Deus an sit
creatura in
ratione ob-
iecti possit
conuenire.

XII.

Aristoteles
duo testimo-
nia pro hac
sententia
afferunt.

ter scientias, quæ agunt de substantiis, Philosophia tractat de omnibus substantiis generalibus, & corruptibilibus, & de substantiis etiam corporeis incorruptibilibus, & de substantia etiam composita ex materia, & immortali forma, qualis est homo: & de ipsa etiam forma immateriali, anima scilicet rationali, ac denique de quinque gradibus seu ordinibus materialium substantiarum, scilicet simplicium corporum, mistorum inanimatorum, vegetabilium tantum, sentientium tantum, & rationalium, & de omnibus proprietatibus eorum. Nihil ergo sciendum superest in rebus præter immateriales substantias; illæ ergo complent obiectum adæquatum huius scientiæ. Qui totus discursus primò confirmari potest duplici testimonio Aristotelis. Vnum est 4. Metaph. tex. 4. vbi dicit, tot esse partes Philosophiæ, quot substantiæ. Vnde, sicut duplex est substantia, materialis scilicet & immaterialis, ita duplex est scientia, quæ de substantiis philosophatur: vnde concludit, illam esse primam philosophiam, quæ primam substantiam, id est, immaterialem contempletur. Alterum testimonium est 6. Metaph. tex. 3. vbi Aristot. ait, si non essent substantiæ secundum esse abstrahentes à materia, naturalem Philosophiā fore primam, neque præter illam fore aliam scientiā necessariam: ergo tota ratio obiectiua huius scientiæ, quæ illam suo modo constituit, & ab aliis distinguit, est substantia immaterialis: hæc ergo est adæquatum obiectum eius. Secundò confirmatur, quia communiter distinguuntur Philosophia naturalis, Mathematica, & Metaphysica, ex abstractione obiectorum: nam Physica considerat res materia sensibili constantes. Mathematica abstrahit ab illa materia secundum rationem, non autem secundum esse, & ideo dicitur non abstrahere à materia intelligibili: Metaphysica verò abstrahit à materia, tam sensibili, quam ab intelligibili, non solum secundum rationem, sed etiam secundum esse: sed sola substantia immaterialis abstrahit à materia secundum esse: ergo illa est obiectum adæquatum huius scientiæ.

XIII.

Hæc verò sententia, vt dixi, non habet maiorem probabilitatem, quam præcedens: vnde nullus est grauis author qui illam defendat: nam in toto discursu facto dimittit præcedit. Probat quidem rectè ille discursus substantias immateriales maxime pertinere ad obiectum huius scientiæ. Probat etiam, ex rebus substantiis in rerum natura nullas alias cadere per se & secundum proprias rationes sub obiectum huius scientiæ præter substantias immateriales, vt paulo inferius contra Aegidium dicemus. Non tamen probat, nec rectè concludit, substantiam immaterialem vt sic, esse obiectum adæquatum huius scientiæ, quia in ipsa immateriali substantia considerari possunt aliæ rationes, seu conceptus obiectiui vniuersaliores, & communiores, de quibus secundum adæquatam rationem potest aliqua scientia tradi, nam his rationibus respondent propria principia & proprietates: nulla autem alia scientia præter Metaphysicam has rationes contempletur: igitur adæquatum Metaphysicæ obiectum sub aliqua vniuersaliori ratione designandum est. Quamuis ergo discursus, & inductionis factæ concedamus, omnes res materiales secundum eas rationes, in quibus cum immaterialibus non conueniunt, sufficienter fieri per alias scientias à Metaphysica distinctas, non rectè concluditur immaterialem substantiam vt sic, esse obiectum huius scientiæ adæquatum: quia adhuc supersunt rationes vtriusque rebus seu substantiis communes, in quibus propriæ demonstrationes fieri possunt.

XIII.
Aristoteles
testimonia
pro præcedē-
te opinione

Et ideo ex testimoniis etiam Aristotelis nihil in contrarium colligi potest: ipse enim, vt statim videbimus, sæpe assignat huic scientiæ vniuersali obiectum, quam sit substantia immaterialis. In priori autem loco citato solum dicit, substantias mate-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

riales & immateriales secundum proprias rationes suas ad diuersas scientias pertinere, & eam scientiam, quæ substantias immateriales contempletur, priorem esse natura & dignitate: vtrumque autem verissimum est, etiam si substantia immaterialis vt sic, non sit adæquatum obiectum talis scientiæ, sed aliquo modo proprium, in quantum à sola hac scientia consideratur, tam secundum immediatam rationem suam, quam secundum omnem rationem superiorem in illa inclusam, atq; etiam secundum omnem rationem inferiorem seu partem subiectiuā, quæ sub tali ratione considerari possit. In posteriori autem loco conditionalis illa (*Si non esset alia substantia superior præter materialis, naturalis Philosophia esset prima neque esset alia scientia necessaria*) verissima est, non quia substantia immaterialis sit adæquatum obiectum primæ Philosophiæ: sed quia, hac substantia ablata, auferretur tam proprium, quam adæquatum obiectum primæ Philosophiæ, quia non solum auferretur immaterialis substantia, sed etiam omnes rationes entis vel substantiæ communes rebus immaterialibus & materialibus, & data illa hypothese, sicut nulla essent entia immaterialia, ita nulla etiam essent rationes entium abstrahentes à materia secundum esse, & ideo non esset necessaria alia scientia distincta. Ex quo etiam constat, secundam confirmationem non rectè concludere, quia non solum substantia immaterialis vt sic, sed etiam omnis ratio entis abstractior vel superior illa, abstrahit à materia sensibili, & intelligibili secundum esse: nihil enim aliud est abstrahere à materia secundum esse, quam quod possit in rerum natura verè ac realiter existere absque materia: hoc autem verum est non tantum de substantia immateriali vt sic, sed etiam de quacunque ratione superiori, quæ cum sufficienter existere possit in substantia ipsa immateriali, constat posse etiam in rebus existere sine materia.

Quid sit ab-
strahere à
materia se-
cundum esse.

Dices, esto, hoc verum sit, diuerso tamen modo conuenire hoc abstractionis genus substantiæ immateriali vt sic, & rationibus superioribus: nam substantiæ seu entia immateriali conuenit per se, positiuè ac necessariò, quia nec communis ratio immaterialis substantiæ, neque aliquid sub illa contentum potest in materia existere, at vero rationes communiores, vt sunt ratio entis, substantiæ, accidentis, & similes, solum permissiue (vt sic dicam) & quasi per aliud, participant illam abstractionem: possunt enim existere absque materia ratione vnius partis illis subiectæ, non tamen eis repugnat esse in materia, ratione alterius partis. Respondetur, hoc nihil obitare, quo minus rationes illæ sub obiecto huius scientiæ contineantur, sufficienterque illius abstractionem participant, quia hoc ipso quod rationes illæ possunt sine materia existere, nequeunt ad inferiorem Philosophiam, vel scientiam pertinere, vt per se notum est. Neque etiam requirunt aliam scientiam præter hanc: vel enim esset prior quam Metaphysica, quod non est asserendum, cum Metaphysica sit prima Philosophia, vt ex Aristotele vidimus, & cum nullum sit nobilior obiectum scibile, quam sit substantia immaterialis vt Deum comprehendit: Vel esset scientia aliqua posterior, & inferior, & hoc etiam dici non potest, tum quia scientia, quæ contempletur substantias immateriales secundum proprias rationes, potest multo magis contemplari rationes alias, quæ in eis sunt, licet sint communes aliis rebus inferioribus; tum etiam quia scientia humana, & naturalis vix potest attingere substantias immateriales, nisi incipiendo à rationibus quæ communes sunt illis substantiis, & aliis rebus. Quocirca ad obiectum huius scientiæ satis est, quod in conceptu obiectiui suo materiam non includat, neque sensibilem, neque intelligibilem. Quod vero includat etiam aliquid repugnans materiæ, hoc potest

XV.

Obiectio.

Solutio.

potest pertinere ad maiorem quandam excellentiam vel proprietatem obiecti, non tamen adæquatum obiectum constituit. Atque ad hanc & præcedentem sententiam reduci potest ea, quam Aui-cenna attingit in principio suæ Metaphysicæ; eorum scilicet qui dicebant primam vel primas rerū causas esse obiectum adæquatum huius scientiæ. Quæ opinio ita absolute sumpta per se improbabilis est: qualiter autem causarum cognitio ad hanc scientiam pertineat, dicitur sect. sequente.

Quinta opinio proponitur, & confutatur.

XVI. Quinta opinio, quæ à fortiori etiam manet ex dictis improbat, est omnino diuersa à duabus præcedentibus, iuxta diuersos sensus illius. dicit enim ens diuisum in decem prædicamenta esse adæquatum obiectum huius scientiæ: dupliciter autem potest concipi hoc ens iuxta diuersas opiniones. Primo supponendo immateriales substantias finitas, & accidentia earum in prædicamentis collocari, & hoc modo obiectum erit ens finitum, solumque excludetur Deus à ratione obiecti, quamuis non omnino excludatur à consideratione huius scientiæ, saltem quatenus causa prima est obiecti eius, & hoc modo defendit hanc opinionem Elandria 1. Metaphysicæ. quæstio. 1. Alter sensus esse potest: si supponamus, iuxta aliorum opinionem, substantias omnes immateriales in nullo prædicamento collocari: hoc enim supposito, omnes illæ ab huiusmodi obiecto excludentur, si statuamus illud esse solum ens in decem prædicamenta diuisum. Quod hi authores sic ex Aristotele colligunt: nam postquam ille in libro quarto, Metaphysicæ ens constituit obiectum huius scientiæ, statim illud in libro quinto, diuisit in decem prædicamenta. Addunt etiam D. Thomæ testimonium, qui interdum docet, Deum & intelligentias considerari à Metaphysico ut principia & causas sui obiecti, non ut partes eius. Afferunt etiam nonnullas coniecturas, quæ partim, tractando tertiam opinionem, solutæ sunt: illæ enim rationes, quibus probari videbatur, non posse Deum esse principale obiectum huius scientiæ, nisi sit adæquatum, vsurpantur ab his authoribus ad probandum non posse vllō modo esse obiectum: sed illis iam responsum est. Alia autem earum pars soluetur examinando veram sententiam.

XVII. Hæc itaque opinio in utroque sensu falsa est & improbabilis, & in primis omitto posteriorem sensum, qui supponit sententiam plane falsam, & ad rem præsentem valde impertinentem, scilicet, substantias immateriales finitas, & proprietates earum non collocari in prædicamentis: est enim hoc sine fundamento dictum, cum in rebus illis sint vera genera & differentia, & conuenientia vniuocæ cum inferioribus rebus, ut in sequentibus propriis locis ostendemus. Nihil etiam hoc refert ad obiectum scientiæ assignandum, quid enim interest quod res sit, vel non sit in prædicamento, ut sub obiecto scientiæ collocetur nec ne? Deinde ob hanc etiam rationem sine causa excluditur Deus ab hoc obiecto, iuxta priorem sensum, propterea quod in prædicamentis non collocetur: est enim id impertinens. Falsumque subinde est, hanc scientiam non agere de Deo ut de primario ac principali obiecto suo, sed tantum ut de principio extrinseco. Idemque de cæteris intelligentiis dicendum est, ut aperte colligitur ex Aristotele 4. Metaphysicæ tex. 7. ubi ait, Metaphysicam superare Philosophiam naturalem, quia considerat primam substantiam, nimirum, ut præcipuum obiectum, nā ut extrinsecum principium etiam à Philosophia aliquo modo consideratur, ut ex 8. Physicorum pa-

tet. Præterea, libro 6. Cap. 1. dicit Aristoteles, quoniam præter substantias naturales datur alia superior, dari etiam superiorem scientiam, quam sit Philosophia naturalis, quæ de illa consideret. Metaphysicæ, sed etiam ut pars illius præcipua ad hanc scientiam pertinet. Intelligit ergo considerare de illa, ut de obiecto præcipuo. Idemque satis conuincunt omnia argumenta in fauorem tertix & quartæ opinionis adducta. Nam Deus est obiectum naturaliter scibile aliquo modo (idemque semper de cæteris intelligentiis dictum intelligatur) ergo potest cadere sub aliquam naturalem scientiam, non solum, ut principium extrinsecum, sed etiam ut obiectum præcipuum: ergo hæc dignitas pertinet ad hanc scientiam. Probatur consequentia, tum quia hæc est omnium naturalium scientiarum prima & dignissima, quæ non est sine causa hac excellentia priuanda, tum etiam, quia non potest altiori via & modo Deus naturaliter inuestigari, quam in hac scientia fiat. Vnde confirmatur, quia hæc scientia non solum considerat Deum sub præciso respectu principij, sed postquam ad Deum peruenit, ipsumque sub dicta ratione principij inuenit, eius naturam & attributa absolute inquirunt, quantum potest naturali lumine, ut ex 12. lib. Metaphysicæ constat: ergo absolute Deus cadit sub obiectum huius scientiæ. Confirmatur secundo, quia hæc scientia est perfectissima sapientia naturalis: ergo considerat de rebus & causis primis & vniuersalissimis, & de primis principijs generalissimis, quæ Deum ipsum comprehendunt, ut, *Quodlibet sit, vel non est*, & similibus: ergo necesse est, ut sub obiecto suo Deum complectatur.

Nec Diuus Thomas vnquam oppositum docuit, sed solum hanc scientiam peruenire ad cognitionem Dei sub ratione principij: non tamen negat, eandem scientiam tractare de Deo, ut de præcipuo obiecto, ut ex eisdem locis facile constare potest & ex his, quæ infra dicemus. Quod autem Aristoteles diuiserit ens in decem prædicamenta, nihil obstat, nam si illa diuisio intelligatur de his, quæ directe tantum in prædicamento collocantur, sic constat diuisum eius non esse ens, prout est adæquatum obiectum huius scientiæ, nam illud non solum complectitur entia, quæ in prædicamentis directe collocantur, sed etiam alias rationes transcendentes & analogas, ut accidentis, formæ, & similes, atque etiam differentias eorum. Si autem sub ea diuisione intelligantur ea, quæ ad illa capita reuocantur, sicut etiam Deus dici potest ad substantiam reduci: ens ergo, vel substantia, prout est huius scientiæ obiectum, non excludit Deum, aut intelligentias.

Proponitur sexta opinio, ferturque de illa iudicium.

XIX. Sexta opinio, quæ Buridani esse dicitur, est, obiectum adæquatum huius scientiæ esse substantiam, quatenus substantia est, id est, ut abstrahit à materiali & immateriali, finita & infinita. Quod enim hoc obiectum non possit esse contractius, probant satis ea, quæ contra tres proximas præcedentes opiniones dicta sunt. Quod autem neque abstractius esse possit, sumi potest ex Aristotele 7. Metaphysicæ, tex. 5. ubi post diuisionem entis in substantiam & accidentia, cum dixisset, solam substantiam esse simpliciter ens, ita concludit, *Quapropter nobis maxime & primum, & solum (ut ita dicam) de ente hoc pacto quidnam sit, speculandum est.* Quibus verbis solam substantiam videtur constituere huius doctrinæ subiectum. Vnde in libro 12. in principio iterum sic scribit, *Speculatio de substantia est, si quidem substantiarum principia & causa queruntur.* Ex quibus locis ratio etiam desumitur, nam substantia &

cia & accidens ita comparantur, ut substantia propter se sit, accidens vero sit proprietas substantia: ergo hæc scientia tractat de substantia, ut de subiecto, & de accidenti, ut de proprietate subiecti: ergo subiectum adæquatum huius scientiæ non abstractius constitutum est, quam sit substantia ut sic. Patet consequentia, quia nihil potest esse abstractius, nisi aliquid commune directe seu in recto ad substantiam & accidens: hoc autem assignandum non est, quia subiectum adæquatum scientiæ non est commune illi subiecto, de quo demonstrantur passionibus, & passionibus ipsis, sed obiectum adæquatum est illud subiectum, de quo passionibus demonstrantur, alias æque caderent sub scientiam subiectum & proprietates, quæ de illo dicuntur: de ratione autem communi utrique, (quæ assignaretur, ut obiectum adæquatum) nihil posset demonstrari, quod est valde absurdum. Igitur, cum substantia & accidens se habeant, ut subiectum & proprietas, non est assignandum obiectum huius scientiæ, quod sit abstractius utroque & directe, ac per se illis commune: erit ergo sola substantia ut sic, accidens enim esse non potest, ut per se notum est; sed considerabitur ab hac scientia, ut adæquata affectio substantiæ.

XX. Potestque hoc exemplis declarari ac confirmari, nam scientia, quæ considerat de homine, & proprietates eius de illo demonstrat, non habet pro adæquato obiecto aliquid commune homini, & proprietatibus eius, sed tantum ipsum hominem. Similiter Philosophia naturalis habet pro adæquato obiecto substantiam naturalem, de qua demonstrat proprietates, & non aliquid commune ipsi & proprietatibus eius. Ergo idem est in præsentī dicendum de substantia & accidenti ut sic. Quod si contra hanc sententiam obicias, hanc scientiam considerare rationem entis ut sic, quæ latius patet quam substantia, & de illa demonstrare proprietates latius etiam parentes, & communes accidentibus: responderi potest hæc omnia esse analogia, & primo ac simpliciter cum substantia conuertri, & ideo perinde esse hæc demonstrare de ente, ac de substantia: quia ens simpliciter dictum nihil aliud est, quam substantia, præsertim si verum est, enti ut sic, non vnum, sed plures conceptus obiectiuos respondere.

XXI. Hæc sententia habet nonnihil veri similitudinis & apparentiæ: & reuera qui negant conceptum obiectiuum entis, satis consequenter hoc modo loquerentur, quia si nullus est communis conceptus obiectiuus substantiæ & accidenti, nihil reale abstractius concipitur, quod possit esse huius scientiæ adæquatum obiectum. Nihilominus hæc opinio simpliciter falsa est, & à mente Aristotelis aliena, quia, ut inferius ostendetur, simpliciter verius est dari conceptum obiectiuum entis, secundum rationem abstrahibilem à substantia & accidenti, circa quem per se & ut sic, potest aliqua scientia versari, eius rationem & unitatem explicando, & nonnulla attributa de illo demonstrando; hoc autem fit in hac scientia, ut ex discursu eius constat, nec potest ad aliam pertinere, quia nulla est prior hac scientia, nullaque præter illam considerat rationes entium, quæ abstrahunt à materia secundum esse: ratio autem obiectiuæ entis ut sic, abstrahit à materia secundum esse, imò est prima & abstractissima omnium, ideoque ad primam scientiam seu Philosophiā pertinere debet. Non ergo potest ratio substantiæ ut sic, esse adæquata ratio obiecti huius scientiæ, quia non continet sub rationem entis ut sic, sed sub illa potius continetur: & sicut illa ratio est secundum conceptus & obiectiue diuersa à ratione substantiæ, & latius patet quam illa, ita viuius saliora, & abstractiora habet principia, & attributa, & ideo non potest commodè ad illam reuocari in ratione obiecti scilicet, quia, licet analogia sit, est tamen vna & communis, non tantum

in unitate vocis, sed etiam obiectiuo conceptus, & abstractionis eius.

Ex quo etiam intelligitur, in discursu seu fundamento huius sententiæ non recte procedi. Primo quidem, quia supponitur, accidens esse adæquatum attributum, quod hæc scientia de subiecto demonstrat: quod tamen falsum est, tum quia prius demonstrat de suo subiecto alia attributa vniuersaliora, quam sit accidens ut sic: qualia sunt, *vnium, verum, bonum*, tum etiam, quia nec de substantia ut sic, demonstratur accidens ut adæquata passio: nam datur aliqua substantia, quæ nullum potest habere accidens: vnde, si illud esset adæquatum obiectum huius scientiæ, quod est veluti subiectum adæquatum accidentis, non substantiæ ut sic, sed substantiæ finita, ponendum esset adæquatum obiectum huius scientiæ, quod tamen falsum est, ut ostendimus. Vnde è conuerso, si substantia ut sic, ponitur adæquatum obiectum, assignandæ sunt proprietates, quæ de illa possint adæquate demonstrari, & conueniant omnibus substantiis: hæc autem fortasse nullæ sunt præter eas, quæ enti ut ens est, communes sunt, ac per se primo conueniunt: nam substantia finita & infinita, nullam communem & adæquatam passionem habere videntur præter rationem subsistendi, & negationem inherendi, quæ illam intrinsece comitatur. Accedit, quod, licet omne accidens dicatur proprietas substantiæ, quatenus est affectio eius, non tamen semper ita est talis hæc proprietas, quæ per se consequatur rationem substantiæ, & ideo non semper consideratur ut proprietas, quæ de substantia ut subiecto adæquato demonstraretur, quia solum illæ proprietates, quæ per se consequuntur rationem subiecti, hoc modo demonstrantur. Ac denique quamuis ipsum accidens aliquid substantiæ sit, tamen in illo ut sic, potest interdum aliquid veluti absolute considerari, & ideo aliquando potest aliqua scientia in solis accidentibus versari, ut Mathematica in quantitate.

Hæc igitur scientia, quæ vniuersalissima est, non considerat accidens solum ut proprietatem de substantia demonstrabilem, sed ut ipsum in se participat rationem & proprietates entis, quamuis illas semper participet in ordine ad substantiam. Quapropter non sunt similia exempla, quæ ibi adducuntur. Neque etiam verba Aristotelis repugnant his, quæ aliis locis ipse docuit, ut statim videbimus. non enim intendit accidens excludere, sed substantiam ei præferre, primumque ac principalem locum substantiæ attribuere, ut D. Thomas recte exposuit, & ex eodem Aristotele sumitur, libro 4. Metaph. tex. 20. & ex verbis eiusdem in prædicto loco libro 1. primo, si recte ponderentur: ait enim, *maxime & primum de substantia esse speculandum*, cum vero addit, *& solum*, subiungit illam limitationem (*ut ita dicam*) veluti significans illud esse per exaggerationem dictum, quia simpliciter non de illa solum speculandum est: quodammodo tamen dici potest, illam solam esse contemplandam, quia illa solum propter se, accidentia vero fere tantum propter illam inquiruntur.

Diffinitur, quod sit Metaphysica adæquatum obiectum.

XXIV. Dicendum est ergo, ens in quantum ens reale esse obiectum adæquatum huius scientiæ. Hæc est sententia Aristotelis 4. Metaph. fere in principio, quam ibi D. Thomas, Alensis, Scotus, Albert. Alex. Aphrod. & fere alij sequuntur, & Comment. ibi, & lib. 3. comm. 14. & lib. 12. comm. 1. Avicenn. lib. 1. super Metaph. c. 1. Soncin. 4. Metaph. q. 10. Aegid. lib. 1. q. 5. & reliqui fere Scriptores. Probataque est

hæc assertio ex dictis hætenus contra reliquas sententias. Oñsum est enim, obiectum adæquatum huius scientiæ debere comprehendere Deum, & alias substantias immateriales, non tamen solas illas. Item debere comprehendere non tantum substantias, sed etiam accidentia realia, non tamen entia rationis, & omnino per accidens: sed huiusmodi obiectum nullum aliud esse potest præter ens ut sic: ergo illud est obiectum adæquatum.

XXV.

*Dissolvitur
obiectio con-
tra assertio-
nem.*

Sed, ut hæc assertio amplius declaretur, occurrendum est obiectio, quæ statim sese offert, nam ad constituendum aliquod obiectum scientiæ necesse est, ut habeat proprietates, quæ de illo demonstrari possint, & principia ac causas per quas possint demonstrari: sed ens in quantum ens, non potest habere huiusmodi proprietates, principia & causas: ergo. Maior constat, quia hoc est munus scientiæ, demonstrare scilicet proprietates de subiecto suo, quas debet per causas demonstrare, ut sit perfecta scientia, ut constat ex i. Poster. Minor autem quoad priorem partem patet, quia ens in quantum ens ita abstractum includitur per se & essentialiter in omni ente, & in omni modo vel proprietate cuiuslibet entis: ergo non potest habere proprietatem ita adæquatam & propriam, quia subiectum non potest esse de essentia suæ proprietatis. Quoad posteriorem autem partem probatur, quia ens in quantum ens completitur Deum, qui est sine principio & sine causa: ergo ens in quantum ens non potest habere principia & causas, quia alioqui talia principia & causæ deberent convenire omni enti, quia quod convenit superiori in quantum tale est, debet convenire omni cōtecto sub illo. Et confirmatur, quia hæc scientia est nobilissima: ergo debet habere obiectum nobilissimum: sed ens in quantum ens, est imperfectissimum obiectum, quia est communissimum, & in infimis etiam entibus includitur, multoq; perfectius esset substantia, vel substantia spiritalis, vel Deus.

XXVI.

*Quæ pro-
prietates de
suo obiecto
demonstrat
Metaphy-
sica.*

Respondetur, negando priorem partem minoris, nam reuera ens habet suas proprietates, si non re, saltem ratione distinctas, ut sunt vnum, verum, bonum, quod ostendimus statim disputat. tertia, ubi declarabimus, an ens includatur intrinsece & per se in huiusmodi proprietatibus: & an illud principium, quod subiectum non sit de essentia proprietatis, limitandum sit, vel ad proprietates realiter distinctas, vel ad subiecta, quæ non dicunt rationes transcendentales, vel potius dicendum sit, has proprietates non esse omnino reales quantum ad id, quod addunt supra ens, satisq; esse, quod ens non includatur in illis quantum ad id, quod supra ens addunt, quod probabilius est, ut videbimus. Vnde potest argumentum factum in contrarium retorqueri, quia plures proprietates, quas demonstrat hæc scientia, immediate non conveniunt, nisi enti in quantum ens, & in eis explicandis magna ex parte versatur: ergo illud est adæquatum obiectum huius scientiæ, quia illud est subiectum scientiæ, de quo proprietates communiore in scientia immediate, & per se demonstrantur.

XXVII.

*Quæ sunt
principia.*

Ad posteriorem partem respondetur in primis duplicia principia posse in scientia requiri: quædam dicuntur complexa seu composita, qualia sunt illa, ex quibus demonstratio conficitur: alia sunt simplicia, quæ significatur per terminos, qui loco medij in demonstratione à priori sumuntur. Priora dicuntur principia cognitionis: posteriora autem, principia essendi. In hac ergo scientia non desunt principia complexa, imo, ut infra videbimus, ad eam pertinet principia explicare, & confirmare, & primum omnium principiorum constituere, per quod alia quodammodo demonstrantur. At vero principia incompleta duplici modo intelligi possunt, primo, quod sint vere causæ secundum rem aliquo modo distinctæ ab effectibus, vel proprietatibus, quæ per illas demon-

*Sine causis
in re distinctis
ab effectibus
autem sunt*

strantur: & huiusmodi principia, vel causæ non sunt simpliciter necessariae ad rationem obiecti, quia necessariae non sunt ad veras demonstrationes faciendas, ut constat ex i. Posteriorum. Deus enim est obiectum scibile, & de eo demonstrantur attributa, non solum à posteriori, & ab effectibus, sed etiam à priori, vnum ex alio colligendo, ut immortalitatem ex immaterialitate, & esse agens liberum, quia intelligens est. Alio modo dicitur principium seu causa id, quod est ratio alterius, secundum quod obiective concipiuntur, & distinguuntur: & hoc genus principij sufficit, ut sit medium demonstrationis: nam sufficit ad reddendam, veluti rationem formalem, ob quam talis proprietates rei convenit. Quamvis ergo demus ens, in quantum ens non habere causas proprie & in rigore sumptas priori modo: habet tamen rationem aliquam suarum proprietatum: & hoc modo etiam in Deo possunt huiusmodi rationes reperiri, nam ex Dei perfectione infinita reddimus causam cur vnus tantum sit, & sic de aliis. Quocirca etiam hanc partem argumenti retorqueri possumus, nam ens in quantum ens de se est obiectum scibile habens sufficientem rationem formalem, & principia sufficientia, ut de eo demonstrentur proprietates: ergo circa illud versari potest aliqua scientia, quæ non est alia præter Metaphysicam. An vero ens in quantum ens habeat aliquo modo veras & reales causas, dicemus infra in disputatione de causis.

Ad confirmationem respondetur ex Diuo Tho-
ma, prima parte, questione quarta, articulo secundo, ad tertium, quamvis ens, ut præcise sumptum, & ratione distinctum, sit minus perfectum, quam gradus inferiores, qui includunt ipsum ens & aliquid aliud, tamen simpliciter ens seu ipsum esse secundum quod in re reperitur cum tanta perfectione, quam habere potest in ratione essendi, esse quid perfectissimum. Scientia ergo hæc, quamvis vno modo cōsideret rationem entis præcisam & abstractam, non tamen in ea sistit, sed considerat omnes perfectiones essendi, quas in re ipsa potest habere ens, saltem abique concretionē ad materiam sensibilem, & ita includit perfectissima entia, à quibus maxima perfectio huius scientiæ sumenda est, si in ordine ad res quas contemplatur, consideretur. Nam, si ad modum etiam speculandi, & scientiæ subtilitatem, ac certitudinem inspiciamus, magna ex parte sumitur ex abstractione obiecti, à qua potest interdum habere maiorem perfectionem in ratione scibilis, quamvis fortasse in suo esse perfectus non sit.

*Ratio enim
qualiter
perfectior
& imperfe-
ctior res-
pectu infir-
mitatis.*

SECTIO II.

*Vtrum Metaphysica versetur circa res omnes se-
cundum proprias rationes earum.*

X dictis in præcedente Sectione vide-
tur inferri pertinere ad hanc scien-
tiam de omni ente, & secundum om-
nem rationem entis differere, quia
scientia, quæ tractat de aliquo gene-
re, ut de obiecto adæquato, tractat etiam de omni-
bus speciebus sub illo contentis, ut de Philosophia
constat. Et ratio est, quia alias non erit adæquatio
inter tale obiectum, & talem scientiam: plura enim
sub vno extremo, quam sub alio continebuntur: er-
go pari ratione scientia, quæ speculatur ens, ut adæ-
quatum obiectum, omnia, quæ sub illo continen-
tur, considerat. In contrarium vero est, quia, si
hoc ita esset, superuacaneæ essent omnes alie scien-
tiæ, præsertim illæ, quæ proprias rerum naturas in-
quirunt, quandoquidem totum hoc sola Metaphy-
ca sufficienter præstaret.

Ad de-

*I. Ratio dubi-
tandi pro v-
traq; parte.*